

Eiendomsutforming og landskapsendring i det nordlige Spania – kan Galicias totusenårige landskap overleve det tredje årtusen?

Øyvind Ravna og Per Kåre Sky

Øyvind Ravna and Per Kåre Sky: Property structures and landscape changes in Galicia: Will it survive the third century?

KART OG PLAN, Vol. 63, pp. 47–56, P.O.B. 5034, N-1432 Ås, ISSN 0047-3278

The cultural landscape in Galicia in Northwestern Spain is undergoing great changes. People living in the rural areas leave and move to the coast and the bigger cities. There are more than 30 000 villages (pueblos) in Galicia. The farms in rural areas are fragmented, small and inefficient. To improve these conditions, land consolidation has been introduced. Rural development and land consolidation have a great impact on the cultural landscape and create as many conflicts as they resolve. This article gives an introduction to the history of Galicia and highlights some of the conflicts created by rural development projects.

Key words: Galicia. Landscape. Land Consolidation. Property Structure.

Øyvind Ravna, jordskifterettsleder, Finnmark jordskifterett, Statens hus, N-9815 Vadsø.
E-mail: oyvind.ravna@jv-fi.stat.no

Per Kåre Sky, professor II, Institutt for landskapsplanlegging, postboks 5029, N-1432-Ås.
E-mail: per-kare.sky@jv-fi.stat.no

Geografisk, historisk og økonomisk beskrivelse

Innledning

Lengst nord og vest på den Iberiske halvøy, med Atlanterhavet som nabo i vest, Biscaya-bukta i nord, og Portugal i syd, finner vi den spanske autonome provinsen *Galicia*. Galicia har et spesielt landskap og et spesielt bosetningsmønster, ikke bare for en tilreisende nordeuropeer, men antagelig også for en spanjol. Av provinsens befolkning som utgjør om lag 2.8 millioner mennesker, bor 2/3-deler på landsbygda. Dette er i seg selv ikke så uvanlig. Men de knappe to millioner landsbyboere er fordelt på over 30 000 landsbyer, noe som i gjennomsnitt ikke gir mer enn 60 mennesker i hver landsby, eller *pueblo*, som de kalles lokalt.

Hver av disse landsbyene har bestått av en eller noen få gårder, med flere teiger for å fylle en naturalhusholdnings behov. Disse småbrukene, *minifundios*, er senere delt opp i det uendelige gjennom arv, slik at hver liten

landsby i dag kan bestå av 10–12 bruk, hver med opptil 100 teiger, pent dandert nedover dalsidene mens nøyaktig nivellerte grøfter fordeler vann til teigene etter behov (se bilde nr. 1 og 2). I fjellområdene er ikke teigene på mer enn ca. 2 dekar i *gjennomsnitt*, mens de i lavlandet er noe større (Fra, Crecente og Miranda, 2001:178). I tabellen under ser en at Galicia har de minste eiendommene, den største tettheten av parseller pr. hektar og flest parseller pr. eiendom.

Jordbruket er dermed etter våre begreper smått og lite rasjonelt. Men samtidig er det grunnlaget for et landskap som gjennom snart 2000 år kan fascinere enhver som ikke må utføre det harde arbeidet på teigene som mange steder er så bratte at hest, okse eller håndkraft er det eneste anvendelige.

Noe poetisk kan en si at det grønne og det grå er Galicias farger. Det grønne står for de frodige engene og de mektige skogene i dette milde og regnfulle landskapet. Grått står for den harde granitten som fins naturlig i fjell-landskapet, og i de store nesene som skråner

ned mot Atlanterhavet, som er stormfulle om vinteren og høyst omgjengelige om sommeren. Den fins også som byggestein i den gam-

le bebyggelsen og i mengden av steingjerder, *chantos*, som er satt opp for å skille de mange tusen jordbruksteigene (se bilde nr. 3).

Bilde 1: Mosaikklignende landskap. Gjerdene markerer eiendomsgrensene.

	Tetthet av eiendoms- parseller (parseller/ha)	Parseller pr. eiendom	Arealstørrelse (ha)
<i>Andalucia</i>	0,30	2,86	9,52
<i>Aragón</i>	0,55	5,94	10,75
<i>Canarias</i>	1,02	3,07	3,00
<i>Cantabria</i>	1,18	5,24	4,44
<i>Castela e León</i>	1,17	6,36	5,43
<i>Castela a Mancha</i>	0,59	5,26	8,85
<i>Cataluna</i>	0,41	3,41	8,26
<i>Comunidade de Madrid</i>	0,58	4,20	7,19
<i>Comunidade Foral de Navarra</i>	0,59	5,27	8,93
<i>Comunidade Valencia</i>	1,00	2,83	2,83
<i>Extremadura</i>	0,29	3,71	12,66
<i>Galicia</i>	4,75	8,34	1,75
<i>Illas Balears</i>	0,52	2,06	3,98
<i>A Rioxa</i>	1,56	5,34	3,42
<i>Pais Vasco</i>	0,59	5,27	8,93
<i>Pricipado Asturias</i>	1,72	6,13	3,57
<i>Rexión de Murcia</i>	0,40	2,63	6,58

Tabell 1: En del opplysninger om eiendomsstrukturen i de spanske autonome regioner (Crecente, Alvarez og Fra, 2001).

Bilde 2: Kanaler for vannning.

Galicia er en av 17 autonome provinser i Spania. Området skiller seg ut fra det øvrige Spania både kulturelt, språklig og historisk. Det er restene etter et gammelt *keltisk* kulturområde, som før romerne invaderte Spania, omfattet nesten halvparten av den Iberiske halvøy. Den gamle galiciske kulturen som sies å ha vært matriarkalt organisert (noe som ble grundig beskrevet av sosialantropologen Camelo Lisón Tolosana), maktet å holde stand gjennom Franco-tiden, og er ennå livskraftig på bygdene (se for eksempel Tolosana, 1991). Også det galiciske språket maktet å holde stand. De siste årene har det fått en revitalisering, noe som bl.a. kommer til uttrykk i overstrykninger på vegskilt med spanske navn.

Markedskreftene og omstillingen til et moderne samfunn innen den europeiske union, gjør at Spania nå står i fare for å miste dette egenartede landskapet og den særegne kulturen.

Historikk

Galicia har siden førhistorisk tid vært et keltisk land. Kelterne kom hit omkring 500–1000 år før Kristus og smeltet sammen med

Bilde 3: Chantos.

en annen urbefolkning, ibererne og ble til keltiberer. Kelterne fant seg boplasser på høyder og bakketopper hvor de reiste runde hus med typiske stråtak.

Etter at romerne hadde sluttet fred med grekerne, angrep de Spania. Galicia ble erobret i 137 f.Kr. Romerne innførte en ny samfunnsorden med et enhetlig rettsvesen. De bygde veger, vanningsanlegg og broer. Sistnevnte har stått seg langt bedre enn seinere broer, og er ennå er i bruk flere steder. Romerne delte den iberiske halvøy i tre provinser; Baetica, Tarraconensis med hovedstaden Tarragonia, og Lucitania, som omtrentlig samsvarte med Portugal og dagens Galicia. I sistnevnte reiste romerne den høye og monumentale mur rundt en av sine befestninger som senere ble til byen Lugo.

På 400-tallet e.Kr. ble området erobret av svebere og senere innlemmet i det vestgotiske riket, som regjerte området i 300 år. I år 711 ble Spania angrepet av berberske krigsavdelinger fra Nord-Afrika under arabisk ledelse, bedre kjent som maurere. De erobret den vestgotiske hovedstaden Toledo, og i løpet av fire år hadde de lagt under seg praktisk talt hele Spania. Etter kortvarig maurisk herredømme ble Galicia på 800-tallet tilbakeerobret av Asturias, som aldri var kommet under maurisk herredømme.

På 800-tallet oppdaget de kristne en grav som de påsto var apostelen Jakobs, *Sant Lago*. Stedet, Santiago de Compostela, ble dermed et av Europas viktigste religiøse valfartssteder i middelalderen, og byen er fremdeles et valfartssted for pilegrimer fra hele Europa.

Samtidig med at det spanske imperium gradvis gikk til grunne på 1800-tallet, opplevde Galicia en kulturell oppblomstring, med en økt nasjonal bevissthet. Ved en folkeavstemning i 1936 gav en stor majoritet av galicere uttrykk for at de ønsket autonomi. Samme år ble Spania kastet inn i en blodig borgerkrig, som ble vunnet av høyrekreftene under general *Franco y Bahamonde*. Franco innførte et totalitært styre og underkjente den foran nevnte folkeavstemningen som ugyldig. Gjennom hele Francos diktatur ble området sentralstyrt fra Madrid. Etter Francos død i 1975 ble det innført et demokratisk

monarki, med kong Juan Carlos som regent. Etter demokratiseringen kom spørsmålet om autonomi atter på dagsordenen, og dagens autonome provins ble opprettet i 1981. Den styres av *Junta de Galicia*, som er et utøven- de råd ledet av en president, og av en folke- valgt forsamling.

Landskap og næringsliv

Galicia utgjør et areal på nærmere 30 000 km², omtrent som det sentrale østland eller 2/3 av Finnmarks areal, og består av regionene *La Coruña*, *Lugo*, *Pontevedra* og *Ourense*. Landskapet i Galicia er et oppbrukket fjell- platå, gjennomskåret av elvedaler. Største elv er Miño, som i sydøst danner grense mot Portugal. Kysten er vakker og spesiell med mange fjorder og dype vikar, *rías*, som skjærer seg inn i landet, der havet er trengt inn i nedsun- kne elvemunninger og daler. Her er mange steder vill natur, andre steder er jorden dyr- ket helt ned til vannkanten. I disse rias ligger mange av Spanias beste, men samtidig minst kjente badestrender, og her fins også mange spiselige skalldyr. Kysten har mange gode naturlige havner og er tett befolket. Men først og fremst er kysten preget av de idyllis- ke fiskelandsbyene. Det er denne kysten som nå er rammet av oljekatastrofe med Prestige.

Hovednæringen er fiske og jordbruk. Det drives fiske på en rekke arter, hvor sardinfi- sket er det viktigste. Det drives også fangst av lokale spesialiteter som *percebes* og blekk- sprut. En som har besøkt et fiskemarked i Galicia, vil neppe glemme det. Galicia kan også sies å være en av grunnene til at Norge ikke er medlem av Den europeiske union, da størstedelen av Spanias «beryktede» havfis- keflåte hører hjemme i regionen. Industrien er lite utviklet, og drives med vekt på fored- ling av fisk og jord- og skogbruksprodukter. Men det fins også gruvedrift, fiskeindustri og skipsverft. Dessuten produserer Galicia en stor del av elektrisiteten som blir brukt i Spania og Portugal. Det er flere store han- delsbyer, og i pilegrimsbyen Santiago de Compostela ligger middelalderuniversitetet med samme navn. Galicia har lenge vært et populært feriested for spaniere. Få utlending- ger har imidlertid fått øynene opp for dette nordspanske ferieparadiset.

Landbruk

Landbruket i Galicia karakteriseres som nevnt av små og etter moderne begreper økonomiske gårder, basert på forskjellige teiger for å fylle forskjellige formål, og senere delt opp gjennom arv. Dette er særlig framtreddene i fjellområdene, hvor jordbruket foregår i bratte dalsider på skrinne jord som inntil nylig mange steder var uten farbar vegforbindelse. Disse isolerte fjellgårdene, bygd sammen i små landsbyer, *pubeos*, minner om de gamle klyngetunene vi fant på Vestlandet på 1800-tallet. Sammen, de mange små teigene og utstrakt bruk av okser og hester, har dette jordbruket ennå et nesten middelaldersk preg over seg.

Jordbruket på lavlandet mellom Lugo og Santiago, og på kysten sør for La Coruña, foregår mer rasjonelt og i større skala. Dette gjør Galicia til et betydningsfullt jordbruksområde som står for om lag 30 % av Spanias totale melkeproduksjon. Selv om jordbruket på lavlandet foregår mer rasjonelt, er det også preget av manglende mekanisering og av en utstrakt teigdeling. Også her finner en disse typiske klyngetunene, med egenartede lagerbygg av granitt og tre, *hórreos*, for å oppbevare korn, fritt plassert på piler eller på takene til den øvrige bebyggelsen.

Lengst sør i Galicia, i regionene Pontevedra og Ourense, er dyrking av vindruer en betydelig inntektsveg for jordbrukerne (se bilde nr. 4). Det er disse druene som gir grunnlag for de galiciske vinene Ribeiros og Albariños, og som er blitt lansert som et alternativ til ensidig melk- eller kjøttproduksjon. Selv i disse pittoreske landskapene foregår det omfattende jordskiftevirksomhet.

De galiciske gårdsbrukene har foruten egne teiger, betydelige utmarksbeiter som ligger i fellesskap. Dette gir grunnlag for et betydelig storfe- og småfehold. Manglende regler for bruk og forvaltning av disse fellesarealene, gjør likevel at brukerne verken får tatt ut det potensialet områdene har til beite, oppdyrking eller skogsdrift. Foruten fe- og svinehold, er jordbruket ofte basert på et vekstskifte med dyrking av mais, rug, poteter, grønnsaker og frukt til eget konsum.

Jordbruket i Galicia foregår som nevnt med små driftsenheter og med lav avkastning, også etter spansk målestokk. Dette

jordbruket har ikke klart å motivere de unge til å etablere seg på landsbygda, og i de senere årene har utvandringen fra Galicia vært betydelig, hvor mange søker sesongarbeid i andre deler av Spania. Det er en jevn fraflytting fra landsbygda og mange landbrukseidommer drives av pensjonister, som finansierer driften med sin pensjon (bilde nr. 5). I de mer bynære områdene bor fortsatt den yngre befolkningen på landsbygda, men der er landbruket i beste fall en deltidsnæring eller en hobby for familien.

Problemstillinger og konflikter

Galicia og Spanias medlemskap i EU

Selv om galicerne ikke har vært like framtreddende i historien som deres naboer i øst, *asturerne*, som befridde Spania fra maurerne og senere gjorde seg bemerket i kampene mot Napoleon, eller som *baskerne*, som ennå kjemper for selvstendighet, så kan en registrere at det under den rolige overflaten i Ga-

Bilde 4: Høsting av vindruer.

Bilde 5: Bondebefolkningen i fjellområdene lever under enkle kår. Befolkningssammen-
setningen er preget av at de unge ofte velger å flytte.

licia ulmer en konflikt mellom Spanias føderative myndigheter, og de utøvende selvstyremyndighetene, Junta Galicia.

Samtidig ser en også en konflikt mellom de som vil utvikle det gamle landsbyjordbruket til et moderne industrijordbruk, og de som vil ta vare på Galicias særegne levemåte og kulturlandskap. Sistnevnte konflikt ble mer polarisert etter at Spania i 1986 ble medlem av Den europeiske union. Medlemskapet har ført til en innsprøyting av penger hvor målsettingen er å utvikle landbruket på landsbygda til et moderne industrijordbruk med avkastning og levestandard på nivå med gjennomsnittet innen den europeiske union, og dermed snu fraflyttingen fra bygdene. Men dette kan ikke gjøres uten at en samtidig står i fare for å ødelegge det 2000-årige kulturlandskapet som er Galicias ansikt, og i stede omdanne det frodige landskapet til nakne jordbruksvidder ikke ulike det vi finner i andre deler av Spania, Frankrike og Tyskland.

Bygdeutvikling og eiendomsomforming

EU-medlemskapet har som nevnt initiert en gedigen bygdeutvikling, som sentrale myndigheter håper vil motivere folk til å bli boende på bygdene. Den omfatter vegbygging, etablering av elektrisitetsforsyning og moderne telekommunikasjon. Et sentralt ledd i dette arbeidet er det galicserne kaller *concentracion parcelaria*, en prosess hvor de mange små teigene på samme eierhånd, samles til større enheter for å legge forholdene bedre til rette for et moderne jordbruk. Prosessen kan godt sammenliknes med tradisjonelle jordskifter, slik vi kjenner dem fra vårt eget land, men det er langt mer omfattende, og samtidig bare en del av en større oppbygging av moderne og tidsmessig infrastruktur på landsbygda. Selv om omstillingsprosessen er omfattende, er de fleste jordbrukerne positive til den. Årsakene til det er åpenbare; områder som tidligere knapt har hatt en kjerreveg og kun strøm fra aggregat, og hvor folk har måttet vaske klær i nærmeste bekk, får nå finansiert god bilveg fram til gårdstunet, og tilkobling for vannklosett,

vaskemaskin og internett. Alt dette uten kostnad for partene. I de fleste tilfeller stiger verdien på eiendommen enormt. Darriba (2001) beregnet gjennomsnittskostnader for 25 jordskifter i Lugo i perioden 1991–2000 og kom frem til en kostnad på 12 000–19 500 kr. pr. haa. I mange tilfeller overstiger støtten grunnverdien.

Teigbytteprosessene medfører dessuten i liten grad at husene i de mange små landsbyene må flyttes. Derfor blir følelsene knyttet opp mot å bytte jord, selv om ens egen kanskje var bedre enn naboens, et problem som kommer i andre rekke, hvis en ser bort fra den eldste generasjonen som knapt ser noen gevinst i å få redusert sine 50-60 teiger til fire-fem pent arronderte jorder.

I en rapport utgitt av det spanske landbruksdepartementet (Ministerio de Agricultura, 1961) blir det dokumentert hvilke problemer en hadde med hensyn på små eiendommer og teigblanding på den spanske landsbygda, samt virkningen av jordskifte. Det blir vist til eksempel fra landsbyen *Navarra* i *Zuniga*. Før jordskifte var teigstørrelsen i gjennomsnitt 2,4 daa, etter jordskifte 12,7 daa. I tillegg ble alle teiger tilknyttet en eller flere veger, og eiendomsforholdene til de nye eiendommene ble rettslig klarlagt. Slike jordskifteprosesser ble igangsatt for at gårdbrukerne skulle kunne ta i bruk ny teknologi i sin jordbruksproduksjon. En annen rapport fra landbruksdepartementet (Ministerio de Agricultura, 1961) viser til en dramatisk reduksjon av teigblanding etter jordskifte. I et område på drøye 120 000 daa bestående av 127 gårdsbruk ble antall teiger redusert fra 11 441 til 1102. En reduksjon på hele 94 %.

Men den gedigne bygdeutviklingen har også sin bakside. Ny utformingen av eiendommene med store, driftsmessig riktige teiger, fjerner steingjerder, skoglunder og hageflekker, og endrer over natten det eldgamle kulturlandskapet som har vært Galicias ansikt i snart to tusen år. Den amerikanske antropologen *Ruth Behar* har studert jordskifteprosessen i naboprovinnsen *Castela é Leon*, og uttrykte det slik i 1986 etter å ha besøkt landsbyen Santa María del Monte, etter at jordskifte var gjennomført:

«Jeg hadde selvfølgelig ventet å se at landskapet var endret. Jeg hadde brevvekslet med flere mennesker i landsbyen som hadde beskrevet den gradvise, pågående endringen gjennom jordskiftet [...]. Men det var vanskelig for meg å se for meg i detalj hvordan landskapet var endret. Da vi nærmet oss, kunne jeg, med den type intensitet som kun førsteinntrykket kan gi, se at landsbyen var lagt åpen, synlig fra alle sider, avkledd og nærmest naken. Der det hadde vært trær, steingjerder og hager, var det nå store jorder med bygg og havre, som strakk seg helt inn til husene... (Behar 1986:286)»

Behar beskriver her et jordskifte som ble gjennomført i 1977-84, altså før Spania ble medlem av EU, men etter Franco-tiden. Jordskiftet arbeidet i Spania startet på 1950-tallet, og intensiteten har variert og delvis vært påvirket av det politiske system. Således gikk jordskifteaktiviteten ned etter Francos død, for så å stige etter at Spania ble medlem av EU. Fra tidlig på 1990-tallet har aktiviteten vært noenlunde konstant.

Jordskiftet Behar beskriver, var således fra en periode med forholdsvis lav jordskifteaktivitet. Likevel beskriver Behar her en eiendomsutforming som ikke bare endrer landskapet, men også den galiciske bondens tradisjon med å ha mange teiger med forskjellige produksjoner hvor et vekstskifte mellom korn, grønnsaker, frukt og beitebruk er de vanlige utnyttelsesmåtene.

I et moderne jordbruk med ensartet korn eller melk- og kjøttproduksjon har dette århundrerlange systemet ikke lenger noen plass. Galicia bruker årlig store summer i utvikling av infrastruktur på landsbygda, hvor jordskifte og samling av de mange teigene inngår som et sentralt element for å oppnå EU's målsetting om et moderne industrijordbruk basert på melk og kjøttproduksjon. EU gir derfor bred støtte til disse bygdeutviklingstiltakene og finansierer 75% av kostnadene, resten dekkes av den spanske stat og den enkelte region. Dette er også med på å holde et høyt tempo i jordskiftet arbeidet, da det er usikkert hvor lenge EU vil betale en så stor del av veger og kraftlinjer på den spanske landsbygda. Snart står det andre, fatti-

gere EU-land i tur for å få EU's bygdeutviklingsmidler.

Paradoksalt nok kan dette omstillingsarbeidet være til liten nytte. Både fordi det ikke ser ut til å klare å snu flyttestrømmen i nevneverdig grad, men kanskje mest fordi det er overproduksjon av kjøtt og melk innen Den europeiske union, slik at Galicia snart må regne med å få begrensninger på produksjonen av disse jordbruksvarene. Dessuten kan kjøtt og melk produseres billigere på flatbygdene i Frankrike, Tyskland og Belgia. De store jordskiftene løser bare deler av bøndernes problemer. De trenger mer areal i tillegg til å få samlet teigene.

Samtidig har *Kyotoavtalen* og andre avtaler Den europeiske unionen har forpliktet seg til, gitt medlemslandene strenge miljøpålegg. Noe som igjen fører til forskjellige miljøtiltak helt eller delvis finansiert av det offentlige.

Tilplanting av skog

Et av miljøtiltakene som EU gir tilskudd til, er å plante skog for å motvirke utslippene av klimagasser. Det mest populære treslaget å plante er *eukalyptus*. – Et misforstått miljøtiltak blir det hevdet fra lokale myndigheter, som siden Galicia fikk status som autonom provins, har vært imot Spanias og senere EU's sentralstyrte landbrukspolitik. For korn og gras produserer oksygen på lik linje med skog, hevder de, samtidig som den tradisjonelle jordbruksproduksjonen tar vare på det tusenårige kulturlandskapet. Eukalyptusskogen derimot, lager en ensartet monokultur som både gjør flora, fauna og kulturlandskapet fattigere.

Planting av de rasktvoksende eukalyptustrærne er i seg selv en profitabel investering hvis en har anledning til å arbeide utenfor gårdsbruket. Med innbakt EU-tilskudd gir dette lauvtreet, som det er stor etterspørsel etter i celluloseindustrien, og som kan avvirkes etter 12–15 år, svært høy profitt – høyere enn selv moderne kjøtt- og melkeproduksjon kan gi, med langt mindre arbeidsinnsats. Så det er ikke bare det mangfoldige kulturlandskapet med mange teiger, steingjerdene og skogflekkene som nå står i fare for forsvinne. Det nyutformede jordbrukslandskapet med store teiger, gir også grunneieren en mulig-

het til profitabel skogplanting som han tidligere ikke hadde. Derfor opplever en mange steder å se at det nye jordbrukslandskapet etter noen år er blitt erstattet av enda et nytt landskap; den monokulturelle eukalyptusskogen. Dermed har den enorme pengeinnsprøytingen på landsbygda i stedet for nyetablering, gitt grunneierne anledning til å plante skog, for deretter å forlate landbruket og landsbygda for å ta arbeid i byene. I et doktorgradsarbeid ved universitetet i Santiago de Compostela har man derimot funnet at fraflyttingen fra landsbygda er noe mindre i områder som er jordskiftet enn områder hvor det ikke har foregått jordskifte (Miranda, 2002).

Andre tiltak som endrer landskapet

Landskapet preges mange steder av gigantiske vegprosjekter, også finansiert med EU-midler (bilde nr. 6). Prosjekter som skal bli til brede motorveger hvor folk og gods lett skal kunne flyttes mellom byene. Men som mange steder vil vanskeliggjøre jordbruket. Dette har enkelte steder gitt seg utslag i ekstreme tiltak slik som i landsbyen Taboada, hvor befolkningen har blokkert gjennomfartsåren i påvente av at det skal bygges planoverganger for landbrukstrafikk.

Vi kan trekke flere paralleller til det som skjer på landsbygda i Norge. Bruk legges ned og spesielt den yngre delen av befolkningen flytter til større byer. I likhet med Galicia satser også vi på gårdsturisme og de aktive gårdbrukerne ønsker mer jord. Vi kan og observere interessante forskjeller. I Galicia satses det betydelig på å etablere ny infrastruktur på landsbygda og dette gjøres kostnadsfritt for grunneierne. Jordskifteprosjektene i Galicia er også langt mer omfattende enn de vi har i Norge i dag. Gjennomsnittelig størrelse på jordskiftene i Galicia er på over 5000 daa og sakene har i gjennomsnitt mer enn 400 parter (Crecente, Alvarez og Fra, 2001:66).

Framtid for et 2000-årig kulturlandskap

Er det mulig å se for seg at Galicias 2000-årige kulturlandskap kan overleve i det tredje årtusen? Og samtidig se en befolkningen som får dra nytte av velstandsutviklin-

Bilde 6: Motorvegen fra La Coruña til Madrid under bygging.

gen på linje med befolkning i den øvrige vestlige verden?

Hvis en ser på fjellområdene, vil nok landskapet i første omgang unngå endringer, da det neppe vil bli satt i gang omfattende omstrukturering av landskap her. Til det er landskapet for uevgsomt og kupert, uten mulighet til å oppnå noe lønnsomt jordbruk. Samtidig er sannsynligheten stor for at det i løpet av noen årtier nærmest vil være et fraflyttet landskap, uten det levende jordbruket vi finner der i dag, og hvor de små teiglappe-ne gradvis vil gro igjen.

Heller ikke i lavlandet, hvor det er brukt store resurser på eiendomsutforming og infrastruktur, har en klart å snu flyttestrømmen. Selv om jordbrukseiendommene er blitt mer hensiktsmessige, og infrastrukturen bedre, så har ikke det klart å motivere de unge til å etablere seg på landsbygda; flyttestrømmen har bare økt etter at Spania ble medlem av EU. Dessuten fører mer rasjonelt jordbruk til mindre behov for arbeidskraft, noe som er med på underbygge den samme virkningen. Og som nevnt ser en ny utvikling, med skogplanting av de nylig omarronderte

teigene, noe som i enda større grad vil medvirke til fraflytting og en landskapsendring de fleste vil oppfatte som negativ.

Hvis det er en målsettingen å opprettholde det særegne kulturlandskapet, så må tro- lig både den sentrale og den regionale poli- tikken endres. Ny utforming av eiendommer med få og store parseller er vel og bra hvis målsettingen er å øke produksjonen av jord- bruksprodukter. Men innen den europeiske union er det allerede overproduksjon av de produktene et moderne jordbruk kan tilby. Galicia kan derfor kunne stå som et skoleek- sempel på at landskapet og kulturen må verdsettes ut fra en *egenverdi*, og ikke kun som en produksjonsfaktor for et rasjonelt landbruk. Dette bør igjen medføre at arbei- det med å ta vare på og vedlikeholde et kul- turlandskap som står i fare for å forsvinne, verdsettes som en produksjon også i mar- kedsøkonomisk sammenheng.

Over noe tid vil en se at dette kulturarbei- det ikke kun er en «museumsjobb». Nest et- ter pilegrimsmålet Santiago de Compostela, er landskapet i Galicia provinsens viktigste turistattraksjon. Noe av svaret på hva en

kan skape på bygdene ligger nettopp her. I det disige smaragdgrønne landskapet med fjellgårder i klyngetun, bygd av granitt og skifter, spredt langs smale veger, som dekkerer dalsidene som vakker mosaikk, ser en allerede en begynnende gårdsturisme. Dette landskapet er som en eksotisk fortelling om et jordbruk i en annen tid. Det har høyst sannsynlig de beste forutsetninger, og et stor utnyttet potensiale for å bli et attraktivt turistmål for folk som vil oppleve annet enn sol og badeliv. De gode galiciske viner – den skarpe Ribeiros eller Albariños, og det særegne og overraskende galiciske kjøkken med retter som *caldo gallego*, supper kokt på nepegress og stedes skinke, hører selvfølgelig med i denne opplevelsen.

Til syvende og sist blir valget galicernes. I likhet med andre mindre folkegrupper som er bærere av en særegen minoritetskultur, må de ta stilling til om de skal gå med begge beina inn i et moderne industrisamfunn og bli en del av det nye, ensartede Europa. Eller om de skal ta de ekstra kostnadene som ligger i å ta vare på sin særegne kultur og historie, herunder også sine minifundios, og sitt eksotiske landskap.

Litteratur

- Behar, R. (1986). *The Presence of the Past in Spanish Village. Santa María del Monte*. Princeton University Press.
- Crecente, R.M., Alvarez, C. e Fra, U. (2001). *Concentración parcelaria en Galicia*. Xunta de Galicia.
- Darriba, C.L., (2001). *Estimación del coste de la concentración parcelaria*. Notat, Xunta de Galicia, Lugo.
- Fra, U., Crecente, R.M. og Miranda, D. (2001). Property structure and rural change in Northwestern Spain. *Kart og Plan*, vol. 61, s. 176–183.
- Ministerio de Agricultura, (1961). *Variación de los factores de la producción constituida una zona concentrada Zuniga 1954–1959*. Servicio de concentracion Parcelaria, Serie Monográfica, Madrid.
- Miranda, D. (2002). *Caracterización e avaliación da Concentración Parcelaria en Galicia. Proposta dun procedemento integrado de ordenación rural baseado en métodos avanzados de SIX, fotogrametría dixital e análise multivariante*. Tese de doutoramento. Editada pola Universidade de Santiago de Compostela.
- Rey-Henningsen, M. (1979). *Plogkvinna*. Pax Forlag, Oslo.
- Sky, P. K. (2001). *Jordskifte i Galicia*. Rapport 2/2001, serie B, Institutt for landskapsplanlegging, Ås-NLH.
- Tolosana, C.L. (1991) *Antropología de los pueblos del norte de España*. Revista de antropología social, Universidad Complutense de Madrid, Facultad de ciencias politicas y sociologia, Madrid.